

Cīņa pret starptautisko terorismu

Publicēts: 19.06.2021.

Trāģiskie 2001. gada 11. septembra notikumi ASV ir uzskatāmi par pagrieziena punktu pasaules drošības politikā, pilnībā izmainot skatījumu uz terorismu, kas joprojām ir viens no galvenajiem apdraudējumiem starptautiskajai drošībai.

Starptautiskā terorisma tīkls pakāpeniski ir kļuvis par decentralizētu, neatkarīgu grupējumu kopumu, kas balsta savu rīcību uz radikālām ideoloģijām. Lai pilnvērtīgi stātos pretim šiem draudiem, ir nepieciešama savstarpēji koordinēta rīcība gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā.

Teroristisko grupējumu *ISIL/Daesh* un *al-Qaeda* atbalstītāju īstenotie uzbrukumi Eiropas pilsētās, kā arī pret iecienītiem Eiropas tūristu galamērķiem Tuvajos Austrumos, Ziemeļāfrikā un citviet, radījuši tiešu apdraudējumu Eiropas Savienībai, tās iedzīvotājiem un pārstāvētajām vērtībām.

Latvija iesaistās starptautiskos centienos terorisma apkarošanā un tā draudu novēršanā Eiropas Savienībā (ES), Ziemeļatlantijas līguma organizācijā (NATO) un citās starptautiskajās organizācijās – Apvienoto Nāciju Organizācijā (ANO), Eiropas Drošības un sadarbības organizācijā (EDSO) un Eiropas Padomē. Latvija arī stiprina nacionālās spējas šajā jomā.

Rīcība terorisma apkarošanā Latvijā

Latvija nosoda terorismu visās tā formās un uzsver, ka terorisma noziegumiem nav attaisnojuma. Saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem, terorisms, terorisma finansēšana, aicinājums uz terorismu un terorisma draudi, personas vervēšana un apmācīšana terora aktu veikšanai, ceļošana terorisma nolūkā, kā arī terorisma attaisnošana ir krimināli sodāmas darbības ([Krimināllikuma](#) 79.1., 79.2, 79.3, 79.4, 79.5 un 79.6 pants).

Normatīvo pamatu pretterorisma jomā Latvijā veido 2016. gada 22. novembrī apstiprinātais Nacionālās drošības plāns (*klasificēts dokuments*), 2019. gada 10.decembrī apstiprinātais Nacionālais pretterorisma plāns (*klasificēts dokuments*) un 2019. gada 26. septembrī apstiprinātā [Nacionālā drošības koncepcija](#), kurā kā galvenās prioritātes starptautiskā terorisma radītā apdraudējuma novēršanai izvirzītas: līdzdalība starptautiskajās terorisma apkarošanas operācijās un starptautiskās sadarbības īstenošana; valsts pašvaldību un juridisko iestāžu sadarbības stiprināšana pretterorisma jomā; radikalizācijas novēršana un terorisma riska objektu drošības paaugstināšana un terorisma finansēšanas novēršana.

Lai stiprinātu koordināciju starp dažādām terorisma apkarošanā iesaistītajām valsts institūcijām, Valsts drošības dienesta pakļautībā ir izveidots [Preterorisma centrs](#). Šis Latvijā centrālās pretterorisma institūcijas uzdevumos ietilpst terorismu apkarojošo iestāžu darbības koordinēšana, savlaicīgas informācijas apmaiņas nodrošināšana, kā arī ar pretterorisma aktivitātēm saistītās informācijas apkopošana un analīze.

Efektīvai terorisma finansēšanas novēršanas sistēmai ir būtiska nozīme terorisma apkarošanā. Latvijā par iespējamo terorisma finansēšanas gadījumu identificēšanu un novēršanu atbildīgā institūcija ir [Finanšu izlūkošanas dienests](#) (līdz 2019. gada 29. jūnijam – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests), kas darbojas [Ministru kabineta pārraudzībā](#).

2019. gada 4. jūlijā stājās spēkā grozījumi [Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā](#), tādējādi nepieciešamības gadījumā ļaujot Ministru kabinetam piemērot ierobežojošus pasākumus pret organizācijām un individuālām personām, t.sk. par ar terorismu saistītiem noziegumiem.

Reaģējot uz ārvalstu teroristu kaujinieku fenomena pieaugošo ietekmi uz terorisma draudu izplatību, Latvija ir veikusi

nepieciešamos grozījumus Krimināllikumā, nosakot kriminālatbildību par prettiesisku iesaisti bruņotos konfliktos ārvalstīs.

[Savukārt 2017. gada 19. janvārī Saeima pieņēma Gaisa Pasažieru Datu Reģistra likumu, ar kura palīdzību drošības dienesti spēj veikt pasažieru datu analīzi, lai atklātu un novērstu smagus noziegumus, tai skaitā ar terorismu saistītus noziegumus. Likums stājās spēkā 2017. gada 3. aprīlī, un šo datu reģistru pārrauga Valsts drošības dienests.](#)

Terorisma apkarošana starptautiskajā līmenī

Latvija uzskata, ka efektīva terorisma draudu samazināšana var tikt panākta, tikai valstīm savstarpēji sadarbojoties. Latvija piedalās dažādu starptautisko organizāciju, tajā skaitā ANO, NATO, ES, EDSO un Eiropas Padomes centienos starptautiskā terorisma apkarošanā. Ņemot vērā terorisma draudu kompleksumu, kā arī arvien jaunu tā formu un izpausmju rašanos, mainoties teroristu zināšanu kopumam un *modus operandi*, kā arī moderno tehnoloģiju sniegtajām iespējām, vienota pieeja terorisma kā parādības interpretācijā ir būtiska. Lai gan joprojām nav panākta vienošanās par vienotu terorisma definīciju (kopš 1994. gada ANO turpinās diskusija par vienotas visaptverošas pretterorisma konvencijas izstrādi) ir izstrādātas stratēģijas cīņai ar terorismu gan starptautisko organizāciju, gan nacionālā līmenī, kas paredz terorisma novēršanas un apkarošanas pasākumus. Šobrīd valstu un organizāciju terorisma definīcijās lietotie raksturojošie kritiskie elementi ir: vardarbība vai nodoms lietot vardarbību pret militārās darbības neiesaistītām personām, lai panāktu spēcīgu psiholoģisku iespaidu politisku mērķu sasniegšanai.

Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO)

Latvija augstu novērtē ANO vadošo lomu cīņā pret starptautisko terorismu. Jau 2006. gadā ANO dalībvalstis vienojās par [Globālo pretterorisma stratēģiju un tās ieviešanas rīcības plānu](#) (pārskata ik pa diviem gadiem), tādējādi veidojot vienotu stratēģisko un operacionālo ietvaru cīņā pret terorismu. Viens no svarīgākajiem instrumentiem ANO rīcībā ir [starptautiskās sankcijas](#), kas vērstas pret teroristiskām organizācijām un individuāliem teroristiem.

Tāpat ANO Drošības padome ir pieņēmusi virkni starptautiski saistošu [rezolūciju](#), kuras paredz mērķtiecīgu vēršanos pret galvenajām terorisma izpausmēm, piemēram, ārvalstu teroristu kaujinieku fenomenu, radikalizāciju un vardarbīgo ekstrēmismu, kā arī terorisma finansēšanu.

Eiropas Savienība

ES aktivitātes terorisma apkarošanas jomā balstās uz 2005. gadā (grozīta 2014.gadā) apstiprināto [ES terorisma apkarošanas stratēģiju](#). Spēkā ir 2017. gada 19. jūnija un 2020. gada 16.jūnija [ES Padomes terorisma un vardarbīgā ekstrēmisma novēršanas secinājumi](#).

Ārējās drošības stiprināšanas pamatā ir ciešāka sadarbība ar Tuvo Austrumu, Ziemeļāfrikas, Persijas līča un Sāhila reģiona valstīm. Eiropas Savienība šajās valstīs īsteno nacionālo spēju attīstības projektus, kā arī pasākumus radikalizācijas un vardarbīgā ekstrēmisma novēršanai. Turpretim iekšējās drošības stiprināšanas pasākumos ietilpst Pasažieru datu direktīvas pieņemšana, pastiprināta kontrole uz ES ārējām robežām, t.sk. pilnvērtīgāk izmantojot Šengenas informācijas sistēmas sniegtās iespējas, un pastiprināta sadarbība, lai novērstu terorisma finansēšanu un nelegālu ieroču apriti. Svarīgs ES rīcības virziens ir radikāla interneta satūra atklāšana un dzēšana, tādējādi vēršoties pret radikalizācijas tendencēm.

Arī Eiropas Savienības rīcībā ir sankciju instruments, kas var tikt piemērots pret valstīm, organizācijām, grupējumiem un individuālām personām, t.sk. par terorismu.

NATO

2010. gadā pieņemtajā [NATO Stratēģiskajā koncepcijā](#) norādīts, ka starptautiskais terorisms rada tiešu apdraudējumu NATO dalībvalstīm un to iedzīvotājiem. 2018. gada [NATO Briseles samita deklarācijā](#) uzsvērts, ka alianse turpinās cīņu pret terorismu, īstenojot plašu partnerību politiku ar trešajām valstīm, sniedzot atbalstu nepieciešamo spēju attīstībai, lai veicinātu to spēju stāties

pretim terorisma apdraudējumam.

Līdz 2014. gada beigām NATO Afganistānā vadīja [ISAF operāciju](#), kuras mandātā ietilpa atbalsta sniegšana Afganistānas Nacionālajiem drošības spēkiem un vēršanās pret terorisma apdraudējumu.

Kopš 2001. gada 6. oktobra NATO Vidusjūrā īstenoja operāciju [Active Endeavour](#), lai atklātu un likvidētu iespējamus terorisma apgādes ceļus un nodrošinātu kuģu satiksmes drošību. 2016. gadā Varšavas samitā NATO valstu vadītāji vienojās par operācijas *Active Endeavour* pārveidošanu operācijā *Sea Guardian*, kura joprojām pildītu jūras drošības operācijas, taču nebūtu NATO 5. panta operācija. Operāciju *Sea Guardian* uzsāka 2016. gada 9. novembrī.

Starptautiskā koalīcija ISIL sakāvei

Reaģējot uz teroristiskā grupējuma ISIL straujo izplatību Irākā un Sirijā, pēc Amerikas Savienoto Valstu iniciatīvas 2014. gada septembrī tika izveidota [starptautiska koalīcija](#), kurā šobrīd ietilpst 83 valstis un starptautiskās organizācijas (t.sk. Eiropas Savienība, NATO un INTERPOL).

Koalīcija savas darbības īsteno piecos galvenajos virzienos:

- militāras operācijas pret ISIL;
- ISIL finanšu plūsmas pārtraukšana;
- ārvalstu teroristu karotāju plūsmas novēršana;
- stratēģiskā komunikācija;
- atbrīvoto teritoriju stabilizācija.

Lai nodrošinātu vienotu un koordinētu koalīcijas darbību šajos virzienos, izveidotas tematiskās darba grupas. Latvija līdzdarbojas četrās no kopumā piecām koalīcijas darba grupām (izņemot atbrīvoto teritoriju stabilizācijas darba grupā). 2016. gada 14. janvārī Saeima pieņēma lēmumu "[Par Latvijas Nacionālo bruņoto spēku karavīru dalību pret teroristisko organizāciju ISIL vērstajā starptautiskās koalīcijas militārajā operācijā Irākā](#)", paredzot uz Irāku nosūtīt līdz 10 militāros instruktorus Irākas drošības spēku apmācībai. [2020. gada 23. janvārī Saeima nolēma pagarināt Latvijas dalības termiņu Irākas drošības spēku apmācībā līdz 2022. gada 1. februārim, palielinot instruktoru skaitu līdz 30.](#)

Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO)

EDSO kā reģionāla drošības organizācija īsteno visaptverošu pieeju cīņā pret terorismu. Lai gan EDSO neizstrādā jaunas starptautiskās normas terorisma novēršanas jomā, tā veicina ANO pieņemto normu īstenošanu, kā arī veicina sadarbību starp organizācijas dalībvalstīm, vienlaikus nodrošinot arī nepieciešamo nacionālo spēju attīstību. Plašāka informācija: <http://www.osce.org/secretariat/terrorism>

2002. gadā tika izveidota EDSO Pretterorisma nodaļa, kas koordinē EDSO īstentās aktivitātes un sniedz atbalstu organizācijas dalībvalstīm. Lai veicinātu informācijas apmaiņu starp pretterorisma ekspertiem un praktiķiem, ir izveidots EDSO Pretterorisma tīkls.

Eiropas Padome

Eiropas Padomei ir būtiska loma juridisku standartu izstrādē cīņā pret terorismu, izmantojot krimināltiesību un citas normas, vienlaikus akcentējot cilvēktiesību un likuma varas lomu. Eiropas Padomes paspārnē ir izveidota Terorisma apkarošanas komiteja, kura koordinē Eiropas Padomes rīcību cīņā pret terorismu.

Pateicoties aktīvai Latvijas rīcībai, tās prezidentūras laikā ES Padomē tika panākta vienošanās par [Eiropas Padomes Konvencijas par terorisma novēršanu](#) papildprotokola par ārvalstu teroristu kaujiniekiem (zināms arī kā Rīgas protokols) tekstu, kurš

2015. gada 22. oktobrī tika atvērts parakstīšanai. Līdz 2020. gada 30.martam Rīgas protokolu parakstījušas 40 valstis un Eiropas Savienība.

Rīgas protokols ir izstrādāts, lai novērstu agrīnas terorisma izpausmes, tostarp ierobežotu ārvalstu teroristu kaujinieku plūsmu uz tādām valstīm kā Sīrija un Irāka, paredzot kriminālatbildību par dalību teroristiskā grupā, ceļošanu uz ārvalstīm terorisma nolūkos, šādas apmācības iegūšanu, braucienu finansēšanu un organizēšanu.

Papildu informācija

Globālais terorisma indekss ([2020. gads](#))

Council of Europe - Committee on Counter – Terrorism (CDCT): <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/cdct>

EU Fight against Terrorism: <http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism?lang=en>

EU Judicial Cooperation Unit (Eurojust) - <http://eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>

Europol – <https://www.europol.europa.eu/>

Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) – www.fatf-gafi.org

Interpol – <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism>

NATO loma terorisma apkarošanā, Aizsardzības ministrija – <https://www.mod.gov.lv/lv/nato/nato-militaras-spejas/nato-loma-terorisma-apkarosana>

North Atlantic Treaty Organization (NATO) - https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) – www.oecd.org

OSCE Action against Terrorism Unit - <http://www.osce.org/atu/>

UN Counter-Terrorism Committee (UNCTC) - <https://www.un.org/sc/ctc/>

UN Office Of Counter-Terrorism (UNOCT) - <https://www.un.org/en/counterterrorism/>

UN Office on Drugs and Crime (UNODC) - <http://www.unodc.org/unodc/en/terrorism/index.html>

<https://www.mfa.gov.lv/lv/cina-pret-starptautisko-terorismu>